

Ксенія Цицюра,
аспірант Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України
e-mail: ksenija.tsytsiura@gmail.com

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ

Реферат. В умовах глобальної інтеграції різних культур іноземна мова відіграє вирішальну роль у спілкуванні та при порозумінні представників різних мов, культур та соціальних сфер. Упродовж останніх десятиліть в галузі освіти відбуваються якісні зміни. Вища освіта, зокрема економічна, починає все більш орієнтуватися на самостійний розвиток особистості, на творчу ініціативу та мобільність майбутніх фахівців. Тому у представників різних наук зріс інтерес до проблеми формування соціокультурної компетентності у майбутніх фахівців.

Сучасна соціокультурна ситуація у світі знайшла відгук в українському суспільстві. Зміни в інформаційній та технологічній галузях привели весь світ, а також і українське суспільство, до встановлення нового типу міжкультурних відносин, для якого однобічне традиційне розуміння освіти втратило свою ефективність. З'явилися нові можливості та перспективи співпраці із зарубіжними країнами, що сприяє розвитку діалогу культур, взаємодії та розумінню інших культурних цінностей.

Саме тому соціокультурний аспект стає визначальним при підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки, які повинні мати не тільки певну систему знань, духовний та особистий досвід, а також уміти творчо проектувати реально життєві ситуації та самостійно вирішувати міжкультурні й соціокультурні труднощі при спілкуванні з представниками різних мов та культур, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі.

У даній статті проаналізовано визначення поняття «навички» та визначено види навичок, які формуються у студентів економічних ВНЗ у процесі вивчення англійської мови. Наслідком формування навичок є компетентність майбутніх спеціалістів. Поняття «компетенція» та «компетентність», сформульовані вітчизняними й зарубіжними вченими, мають певну спільну основу, а водночас, і суттєві відмінності, які розглянуто та проаналізовано в даній статті. Також зроблено спробу формулювання авторського визначення соціокультурної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки відповідно до загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Ключові слова: навички, компетентність, соціокультурна компетентність, бакалавр з бізнес-економіки, міжкультурні зв'язки, полікультурний простір.

Socio-cultural competence of future Bachelors on business economics

Tsytsiura Kseniia

PhD student

the Institute of VET of the NAES of Ukraine

Abstract. Under global integration of different cultures, a foreign language plays a crucial role in communicating and understanding for various languages, cultures and social spheres representatives. Over several decades, there are qualitative changes in the field of education. In particular, higher education in economics is more focused on future specialists' individual development, creative initiative and mobility. Therefore, representatives of various sciences have the growing interest in the problem of socio-cultural competence formation for future specialists.

Contemporary social and cultural landscape in the world has also influenced the Ukrainian society. Information and technology industries changes have led the entire world as well as the Ukrainian society to setting new type of intercultural relations where the one-sided traditional understanding of education has lost its

efficiency. There are new opportunities and prospects for cooperation with foreign countries, promoting the cultures dialogue development, different culture values interaction and understanding.

For this very reason the socio-cultural aspect is becoming crucial in future Bachelors on business economics education when they should have not only a defined knowledge-based system, inner and personal experience, but also be capable for real life situations creative simulating, intercultural and socio-cultural difficulties solving in independent way while communicating with different languages and cultures representatives and feel confident and comfortable in the foreign language socio-cultural environment.

This article provides insight into “skills” definition and types shaping at students of business economics in higher educational institutions during English language learning. The skills development consequence is future professionals’ competency setting up. “Competence” and “competency” concepts, conceived by Ukrainian and foreign scientists, have some common philosophy as well as significant differences considered and analysed in this article. Additionally, there is the try to develop the author’s definition for socio-cultural competence of future Bachelors on business economics in terms of the Common European Framework of Reference for Languages.

KEYWORDS: skills, competence, sociocultural competence, Bachelor on business economics, intercultural links, multicultural space.

Постановка проблеми. Світові процеси глобалізації та інтеграції закладають основи формування єдиного демократичного простору, побудованого на основі забезпечення прав людини, фундаментальних свобод, формування єдиного ринку праці, а також створення безпеки для всіх націй, народностей і країн. На початку XXI століття все більш нагальною стає проблема мирного співіснування та продуктивного співробітництва людей різних націй, віросповідань, прихильників різних стилів життя, представників різних культур. Тенденції розвитку світової співдружності

свідчать про те, що в глобальному масштабі єдиним шляхом до прогресу людства є інтеграція на рівні виробництва, споживання, формування національної самосвідомості, розвитку міжкультурних зв'язків.

Аналіз останніх досліджень. Процес формування соціокультурної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки під час вивчення іноземної мови на рівні вищої школи має свої специфічні особливості і тому потребує окремих досліджень щодо методичних принципів, змісту, структури та функцій системи реалізації даного явища. З точки зору педагогіки, психології, лінгвістики та суміжних наук, проблему формування соціокультурної компетентності у вищій школі в Україні вивчали В. Біблер (1989), Г. Томахін (1980), Г. Крючков (2002), В. Сафонова (1996), І. Тараненко (2000). Однак, зважаючи на глобалізаційні та міграційні процеси і залучення все більшої кількості фахівців – випускників університетів – до налагодження міжнародних зв'язків, це питання не може вважатися вичерпаним.

Метою дослідження є аналіз понять «компетенція» та «компетентність», сформульованих вітчизняними та зарубіжними вченими, встановлення різниці між даними поняттями та формування авторського визначення соціокультурної компетентності бакалаврів з бізнес-економіки відповідно до загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Для реалізації поставленої мети нами окреслені такі **завдання**: визначити ступінь розробленості досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній та лінгводидактичній науковій літературі; визначити види навичок, які формуються у майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у процесі вивчення англійської мови; проаналізувати поняття «компетенція» та «компетентність», встановити їх спільні та відмінні ознаки; з'ясувати суть поняття соціокультурної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки.

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньому просторі перед викладачем постають завдання формування у студентів світогляду,

глибоких і міцних знань, умінь і навичок застосовувати їх на практиці. Для цього необхідно не тільки вдосконалювати методи та прийоми навчання, а й зробити студента головною дійовою особою на занятті.

Оволодіти мовою – означає, в першу чергу, оволодіти навичками та вміннями використання іноземної мови. Тому для розуміння поняття компетентності, перш за все, потрібно розглянути поняття «навички», оскільки саме з них починається формування компетентності. Як відомо, навичка – це автоматизований компонент свідомої дії людини, який виробляється в процесі її виконання. Однак ознакою сформованості навички є якість дії, а не її автоматизація. Навичка розглядається як дія, доведена внаслідок багаторазових вправ до досконалості виконання. Програма з англійської мови для університетів, що наведена в загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, наголошує на тому, що навички – це важливий складник соціокультурного змісту, який передбачає вміння студента використовувати надбані соціокультурні знання відповідно до ситуації у процесі комунікації (2003, с. 8).

Набуття студентами певної компетентності є наслідком формування в них навичок та умінь. Розглянемо поняття «компетенція» і «компетентність» більш детально.

Упродовж останніх десятиліть у дидактичній літературі став широко вживаним термін «компетенція». Над визначенням цього поняття працюють вчені різних галузей знань (лінгвісти, соціолінгвісти, лінгвокультурознавці, психологи, педагоги та ін.), а також, на більш узагальненому рівні, міжнародні організації сфери освіти.

Назване вище поняття виникло в контексті запровадження компетентнісного підходу, започаткованого в Америці у 70-х роках ХХ ст. Вперше термін «компетенція» був уживаний Н. Хомським (1972). Аналізуючи процеси засвоєння граматичної будови рідної мови, Н. Хомський прийшов до висновку, що в основі мовної поведінки та комунікативної діяльності людини лежать знання основних лінгвістичних категорій

(універсаль) і здатність конструювати для себе граматику – правила опису речень, що сприймаються в мовному середовищі. Ці знання та здатності вчений назвав компетенцією.

На сучасному етапі вітчизняні та зарубіжні науковці оперують поняттям «компетенція», але усталеного погляду на це явище в науці поки що немає. Відтак, для повноцінного впровадження компетентнісного підходу у вітчизняну освіту, зокрема до вивчення рідної мови, необхідно надати цьому поняттю певний визначений статус. Поняття «компетенція» визначається вченими по-різному, але, на нашу думку, всі аналізовані трактування мають спільну основу. Для того, щоб проаналізувати всі компоненти поняття «компетенція», узагальнимо різні погляди на даний термін та визначимо основні напрями його тлумачення, що представлені у вигляді таблиці.

Таблиця 1.

Основні елементи поняття «компетенція» у визначеннях деяких вітчизняних та зарубіжних науковців

№ п/п	Джерело, автор	Визначення
1	Словник В. Бусела	добра обізнаність у чомусь; коло повноважень певної організації, установи чи особи; загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях і здібностях, які набуті завдяки навчанню.
2	С. Шишов	загальна здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях і нахилах, які набуті під час навчання».
3	А. Урбанович	«сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які ставляться відносно певного кола предметів і процесів й необхідних, щоб якісно та продуктивно діяти щодо них».
4	А. Хугорської	«готовність учня використовувати засвоєні знання, уміння і навички, а також способи його діяльності в житті для вирішення практичних і теоретичних завдань».
5	Г. Селевко	«освітній результат, який виявляється в підготовленості випускника, в реальному володінні ним методами та засобами діяльності, в можливостях справлятися з поставленими завданнями; форма поєднання знань, вмінь і навичок, яка дозволяє ставити і досягати мети в перетворенні оточуючого середовища».
6	Д. Хаймс	не тільки володіння граматикою й словниковим складом мови, а й знання умов, ситуації, в яких відбувається мовленнєвий акт.
7	І. Галяміна	це здатність і готовність застосовувати знання і уміння при розв'язанні професійних завдань в різноманітних областях – як у конкретній області знань, так і в областях слабо прив'язаних до конкретних об'єктів, тобто це здатність і готовність проявляти гнучкість у мінливих умовах ринку праці.
8	В. Байденко	здатність робити щось добре, ефективно в широкому форматі контекстів з високим ступенем саморегуляції, саморефлексії, самооцінки, з швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища; відповідність кваліфікаційним характеристикам з урахуванням вимог локальних і регіональних потреб ринків праці; здатність виконувати особливі види діяльності й робіт у залежності від поставлених завдань, проблемних ситуацій і т. ін.
9	Ю. Фролов, Д. Махотін	відкрита система процедурних, ціннісно-сміслових і декларативних знань, що включає взаємодіючі між собою компоненти (епістеміологічні – пов'язані з пізнанням, особистісні, соціальні), які активізуються (актуалізуються) і збагачуються в діяльності по мірі виникнення реальних життєво важливих проблем, з якими стикається носій компетенції.
10	С. Бондар	здатність розв'язувати проблеми, що забезпечуються не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей учнів. Природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в даному виді діяльності... Отже, цінності є основою будь-яких компетенцій.

Отже, аналіз літератури з теми дослідження дає підстави стверджувати, що основними трактуваннями компетенції є: сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що стосуються певного кола предметів і процесів, та необхідні для якісної продуктивної діяльності щодо них; загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню.

І хоча за кордоном «компетенція» та «компетентність» ототожнюються, у вітчизняній науці ці поняття не є синонімічними, їх взаємозв'язок має ієрархічний характер. Тому розглянемо погляди вчених на трактування поняття «компетентність» та наведемо основні елементи даного поняття у вигляді таблиці.

Таблиця 2.

Основні елементи поняття «компетентність» у визначеннях деяких вітчизняних та зарубіжних науковців

№ п/п	Джерело, автор	Визначення
1	Словник В. Бусела	здатність успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання
2	Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія	професійні знання, навички і досвід у спеціальності, а також ставлення до справи, визначені (позитивні) схильності, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати знання й уміння, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці у конкретній робочій ситуації.
3	Н. Сирятов	...сукупність індивідуальних здатностей, навичок, професійних умінь і знань, наявність базової освіти і досвіду роботи, стан здоров'я працівника, необхідних для реалізації професійних функцій в межах конкретної посади (професії).
4	А. Хуторської	...володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до цієї компетенції й предмету діяльності.
5	В. Ягупов	підготовленість до здійснення певної професійної діяльності та наявність професійно важливих якостей фахівця, які сприяють цій діяльності.
6	Г. Селевко	..інтегральна якість особистості, яка проявляється в її загальній здатності та готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну і успішну участь у діяльності.
7	Дж. Равен	специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Бути компетентним – значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня.
8	Ю. Татур	проявлені спеціалістом з вищою освітою на практиці прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи її соціальну значущість і особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення.
9	М. Холодна	особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяють приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності. На її думку, знання повинні задовольняти таким вимогам: різноманітності (множина різних знань про різне); структурованості; гнучкості; оперативності і доступності; здатність до застосування знань в нових ситуаціях; категоріальний характер знань; володіння не тільки декларативними, але й процедурними та конструктивними знаннями; рефлексії, тобто знання про широту і глибину своїх знань.
10	І. Родигіна	не специфічні предметні вміння та навички, навіть не абстрактні загальнопредметні мисленнєві дії чи логічні операції (хоча, звісно, ґрунтується на останніх), а конкретні життєві, необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану – взагалі будь-якій людині.

Основними поглядами вчених на трактування компетентності, на відміну від компетенції, є такі: набуття, володіння людиною відповідною компетентністю, що включає особисте ставлення до неї та предмета діяльності; здатність (уміння) діяти на основі отриманих знань; результативно-діяльнісна характеристика освіти людини, рівень діяльності, необхідний і достатній для мінімальної успішності в досягненні результату; специфічні предметні вміння та навички, необхідні будь-якій людині; володіння знаннями, які дають підстави про щось судити.

Вищенаведені визначення дають змогу розглядати поняття «компетентність» не як спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання, тобто компетенції, а як специфічну здатність, динамічну комбінацію знань, умінь та навичок, яка дає змогу ефективно розв'язувати проблеми, що виникають в реальних життєвих ситуаціях (Закон України «Про освіту», 1996, с. 84).

На заняттях з англійської мови у майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки формуються декілька видів компетентностей, зокрема навчальна і професійна, а в структурі професійної – соціокультурна компетентність. Останню ми докладніше розглянемо надалі.

В останні роки зроблено багато спроб (Дж. Беннет, Н. Богатих, І. Васютенкова, Л. Воротняк, Л. Гончаренко, О. Джуринський, В. Кузьменко, Л. Перетяга, Т. Поштарьова, І. Соколова, Б. Татохов, Ховард-Хамільтон, О. Щеглова) тлумачення поняття «соціокультурна компетентність», результатом яких є різноманіття термінів та визначень, в яких виокремлюють різні думки щодо її змісту залежно від цілей та області застосування.

Поняття «соціокультурна компетентність» застосовується в науковій літературі у контексті проблеми соціальних взаєностосунків різних культурних груп. Вона містить у собі знання, розуміння та навички, а також бажання набувати знань при зіткненні з новими життєвими ситуаціями та новим незнайомим оточенням.

Б. Татохов (2008, с. 24–26) зазначає, що соціокультурна компетентність особистості передбачає те, що кожна культура має свій контекст та логіку; немає жодної культури, яка є кращою за іншу, тому що кожна з них має свою систему взаємопов'язаних елементів; будь-яка культура існує до тих пір, доки вона функціонує та розвивається.

Бути соціокомпетентним означає мати знання про культури інших народів, розуміти їхню своєрідність і цінність. Такі уявлення та знання реалізуються через уміння й навички поведінки, які сприяють ефективному міжнаціональному взаєморозумінню та взаємодії. Соціокультурна компетентність, якої набуває спеціаліст, дає йому змогу знайти адекватні моделі поведінки для підтримання атмосфери взаємного розуміння та довіри, а також усунення нетерпимого ставлення до людей, які відрізняються кольором шкіри, звичками, поведінкою, життєвими цінностями, мовою та культурою (Поштарєва Т. В., 2005, с. 35–42).

Одним із завдань сучасної вищої освіти стає створення умов для того, щоб студенти, незалежно від держави, в якій вони навчаються, набували досвіду міжкультурного спілкування, розвитку умінь і навичок взаємодії з представниками інших національностей, у процесі якого відбувається розвиток соціокультурної компетентності.

Сформульована Г. Крючковим (2002) стратегія навчання іноземних мов в Україні слугує підґрунтям для визначення умов формування соціокультурної компетентності студентів ВНЗ та розробки конкретних методів навчання іноземних мов, яка має такі загальні принципи: гуманістична перспектива вивчення мов (сприйняття основної світової цінності – миру, сприяння міжнародному взаєморозумінню, розвиток наукового, культурного та освітнього потенціалу людини); постійне мовне самовдосконалення (здійснення права кожної людини на освіту передбачає вивчення мов упродовж усього життя); мова є найкращим інструментом для комунікації та інтелектуального розвитку людини (наукові дослідження з нейрології довели, що кожна опанована лінгвістична система ототожнюється

з новими шляхами думки і відкриває додаткові нейроканали, збільшує можливості мозку та інтелекту); голістичний підхід до викладання мов, що сприяє цілісному розумінню індивіда, етносу, культур.

Вчені мають різні підходи до визначення понять «соціокультурна компетенція», «соціокультурна компетентність». Наприклад, соціокультурна компетенція, за визначенням Т. Колодько (2003, с. 134), розуміється як уміння людини усвідомлено застосовувати соціальний і культурний контексти країни, мова якої вивчається, у процесі іншомовного спілкування. Т. Колодько також зазначає, що іншомовну соціокультурну компетенцію необхідно розглядати як цілісну систему, яка має взаємопов'язані структурні компоненти: країнознавчу (знання про народ, носія мови, його національний характер, особливості побуту, звичаї, традиції, культуру), лінгвокраїнознавчу (знання мовних одиниць, що включає в себе національно-культурний компонент семантики, відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій) і соціолінгвістичну компетенцію (знання особливостей національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки, навички врахування їх у реальних життєвих ситуаціях, соціальних норм поведінки та соціального статусу комунікантів).

У англо-термінологічному словнику знаходимо більш широке визначення цього поняття, надане І. Колесніковою та О. Долгіною (2001, с. 30) – знання культурних особливостей носіїв мови, їх звичок, традицій, норм поведінки й етикету та вміння розуміти комунікативну поведінку носіїв іноземної мови й адекватно використовувати набуті знання у процесі спілкування, залишаючись при цьому носієм іншої культури. Зазначені компоненти соціокультурної компетенції тісно пов'язані з культурним і соціальним контекстом. Тому вивчення іноземної мови з урахуванням зазначених компонентів повинно здійснюватися комплексно.

Л. Воротняк (2008, с. 105) визначає соціокультурну компетентність як здатність людини інтегруватися в іншу культуру при збереженні взаємозв'язку з рідною мовою, культурою, яка ґрунтується на поєднанні

особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях та навичках позитивної міжетнічної й міжкультурної взаємодії, що, в результаті, сприяє безконфліктній ідентифікації особистості в багатокультурному суспільстві та її інтеграції в полікультурний світовий простір.

О. Щеглова (2005, с. 94) розглядає соціокультурну компетентність як комплексну, особистісну якість, яка формується в процесі професійної підготовки на основі толерантності, характеризується свідомістю власної багатокультурної ідентичності та проявляється в здатності розв'язання професійних завдань конструктивної взаємодії з представниками інших культурних груп.

Таким чином, узагальнюючи тлумачення поняття вітчизняними і зарубіжними авторами, ми зробимо спробу сформулювати інтегральне визначення феномену соціокультурної компетентності майбутнього бакалавра з бізнес-економіки, що поєднує погляди вчених на заявлену проблему.

Соціокультурна компетентність майбутнього бакалавра з бізнес-економіки – це інтегративна багатокомпонентна якість особистості, що формується на засадах теоретичних знань та об'єктивних уявлень про етнокультурне різноманіття світу в процесі навчання, та включає систему соціокультурних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей, соціокультурних якостей, досвіду, соціальних норм поведінки та етикету, необхідних для повсякденного життя й діяльності у сучасному полікультурному суспільстві, що реалізується в здатності ефективно вирішувати завдання власної професійної діяльності під час взаємодії із представниками різних культур в сучасному полікультурному середовищі.

Висновки. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у процесі вивчення іноземної мови буде ефективним за умов оволодіння знаннями про історію, культуру, естетичні ідеї та ідеали країни, мова якої вивчається; залучення до діалогу культур; усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи світогляду;

формування особистого ставлення до мови, культури, поглядів, історії, мистецтва, країни, мова якої вивчається, порівняння культури іноземної та рідної мови, мотивації студентської молоді до самостійного вивчення та вдосконалення рівня володіння іноземною мовою.

Література

1. Колесникова, И.Л. и Долгина, А.О., 2001. *Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков: справочник*. СПб: Рус.-Балт. информ. центр «Блиц».
2. Библер, В.С., 1989. Культура. Диалог культур: опыт определения. *Вопросы философии*, 6, с. 31-43.
3. Воротняк, Л.І., 2008. Особливості формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах. *Вісник Житомирського державного університету (Педагогічні науки)*, 39, с. 105-109.
4. Ніколаєва, С.Ю. ред., 2003. *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. К.: Ленвіт.
5. Закон України «Про освіту», 1996. *Відомості Верховної Ради*, 21, с. 84.
6. Колодько, Т.М., 2003. Теоретичні аспекти формування іншомовної соціокультурної компетенції майбутнього вчителя. *Соціалізація особистості: зб. наук. праць*, 21, с. 132-140.
7. Крючков, Г.Г., 2002. Стратегія навчання іноземних мов в Україні. *Іноземні мови в навчальних закладах*, 1-2, с. 3-6.
8. Поштарева, Т.В., 2005. Формирование этнокультурной компетентности. *Педагогика*, 3, с. 35-42.
9. Сафонова, В.В., 1996. *Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций*. Воронеж: Истоки.

10. Сафонова, В.В., 2008. *Социокультурные аспекты языкового образования*. М.: Еврошкола.
11. Тараненко, І.Г., 2000. Соціокультурні та політико-економічні передумови визначення мови міжнародного спілкування. *Науковий вісник каф-ри ЮНЕСКО КДЛУ*, 3, 876 с.
12. Татохов, Б.А. и Богатых, Н.А., 2008. Поликультурная компетентность – фактор развития толерантности студентов. *Высшее образование*, 3, с. 24-26.
13. Томахин, Г.Д., 1980. Понятие лингвострановедения. Его лингвистические и лингводидактические основы. *Иностранные языки в школе*, 3, с. 77-81.
14. Хомский, А. Н., 1972. *Аспекты теории синтаксиса*. М.: Изд-во Моск. ун-та.
15. Щеглова, Е.М., 2005. *Развитие поликультурной компетентности будущих специалистов*. Кандидат наук. Омский государственный педагогический университет.

REFERENCES

1. Kolesnikova, I.L. i Dolgina, A.O., 2001. *Anglo-russkiy terminologicheskii spravochnik po metodike prepodavaniya inostrannyih yazykov: spravochnik* [English-Russian terminology reference book on the methodology of teaching foreign languages: Reference book]. SPb: Rus.-Balt. inform. tsentr «Blits».
2. Bibler, V.S., 1989. Kultura. Dialog kultur: opyt opredeleniya. [Culture. Dialogues of culture: definition experience]. *Voprosy filosofii [Philosophy issues]*, 6, s. 31-43.
3. Vorotniak, L.I., 2008. Osoblyvosti formuvannia polikulturnoi kompetentsii mahistriv u vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh. [Characteristics of the formation of multicultural competence of master degree students in higher pedagogical educational institutions]. *Visnyk Zhytomyrskoho*

derzhavnoho universytetu (Pedagogichni nauky) [Bulletin of Zhytomyr State University (Pedagogical Sciences)], 39, s. 105-109.

4. Nikolaieva, S.Iu. red., 2003. *Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia*. [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]. K.: Lenvit.

5. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine “On Education”], 1996. *Vidomosti Verkhovnoi Rady* [Supreme Council News], 21, p. 84.

6. Kolodko, T.M., 2003. Teoretychni aspekty formuvannia inshomovnoi sotsiokulturnoi kompetentsii maibutnoho vchytelia [Theoretical aspects of formation of the foreign-language sociocultural competence of the future teacher]. *Sotsializatsiia osobystosti: Zb. nauk. prats. [Socialization of the individual: Collection of scientific works]*, 21, pp. 132-140.

7. Kriuchkov, H.H., 2002. Stratehiia navchannia inozemnykh mov v Ukraini. [Strategy of teaching foreign languages in Ukraine]. *Inozemni movy v navchalnykh zakladakh [Foreign languages in educational institutions]*, 1-2, pp. 3-6.

8. Poshtareva, T.V., 2005. Formirovanie ehtnokulturnoj kompetentnosti [Formation of ethnocultural competence]. *Pedahohyka*, 3, pp. 35-42.

9. Safonova, V.V., 1996. *Izuchenie yazykov mezhdunarodnogo obshcheniya v kontekste dialoga kul'tur i civilizacij* [Studying the languages of international communication in the context of the dialogue of cultures and civilizations]. Voronezh: Origins.

10. Safonova, V.V., 2008. *Sociokul'turnye aspekty yazykovogo obrazovaniya* [Socio-cultural aspects of language education]. Moscow: Evroshkola.

11. Taranenko, I.H., 2000. Sotsiokulturni ta polityko-ekonomichni peredumovy vyznachennia movy mizhnarodnoho spilkuvannia. [Socio-cultural and political and economic preconditions for determination of the language of international communication]. *Naukovyi visnyk kaf-ry YuNESKO KDLU*, 3, 876 s.

12. Tatokhov, B.A. and Bogatyh N.A. ed., 2008. Polikul'turnaya kompetentnost' – faktor razvitiya tolerantnosti studentov [Polycultural competence as a factor in the students' tolerance development]. *Vysshee obrazovanie [Higher education]*. 2008, 3, pp. 24-26.

13. Tomakhin, G.D., 1980. Ponyatie lingvostranovedeniya. Ego lingvisticheskie i lingvodidakticheskie osnovy [The concept of linguistic studies. Its linguistic and linguodidactic foundations]. *IYASH [INR]*. 1980, 3, pp.77-81.

14. Khomskij, A.N. и Zvegincev V.A. ed., transl., 1972. Aspekty teorii sintaksisa [Aspects of syntax theory]. Moscow: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta.

15. Shheglova E.M. *Razvitie polikul'turnoj kompetentnosti budushhih specialistov*. Kand. ped. nauk [Development of multicultural competence of future specialists, Dr. Sci. (Pedagogy)]. Omsk, 2005.